

Силабус курсу

“Філософія Нового часу і епохи Просвітництва”

Освітній ступінь: бакалавр

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 033 Філософія

Освітньо-професійна програма “Аналітика суспільних процесів”

Кількість кредитів – 5

Рік підготовки, семестр – 2 рік, 2 семестр

Компонент освітньої програми: обов’язкова

Дні занять: згідно розкладу

Консультації: згідно розкладу індивідуальної роботи

Мова викладання: українська

Керівник курсу:	Кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук – Кондратюк Любов Романівна
Е-mail викладача:	kondrliuba@ukr.net
Сторінка викладача	http://tnpu.edu.ua/faculty/history/kondratyuk-lyubov-romanyana.php?clear_cache=Y
Сторінка курсу в Moodle	https://elr.tnpu.edu.ua/course/view.php?id=3406

Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна “Філософія Нового часу і епохи Просвітництва” охоплює коло питань, зв’язаних зі становленням і розвитком філософського мислення в XVII-XVIII ст. на фоні загальнокультурних і соціальних трансформацій, які відбувалися в Європі того часу. Її вивчення сприятиме вдосконаленню критичного мислення студентів, розвитку їх аналітичних здібностей, а в подальшому – допоможе чітко уявляти собі історико-філософський контекст, виявляти генетичні зв’язки між духовними процесами нового і новітнього часу, співвідносити світоглядні ідеї з практикою суспільного життя.

Метою викладання навчальної дисципліни є осягнення студентами феномену західноєвропейської філософії Нового часу і епохи Просвітництва, сприяння розумінню ними передумов та специфіки формування нової (модерної) філософської парадигми; усвідомлення місця періоду Нової філософії в історії західноєвропейської філософії, ознайомлення з її основними напрямками та осмислення особливостей філософських систем мислителів Модерну у контексті основних тенденцій розвитку сучасної філософії.

Основні завдання: представити філософію Нового часу і Просвітництва як специфічний етап історії європейської філософії; засвоїти теоретичні основи її провідних філософських вчень і напрямків; сприяти дослідженню історико-культурних обставин формування концепційного змісту філософії Модерну; формувати навички аналізу головних суспільно-історичних, культурних та наукових подій під кутом зору їх значення та впливу на подальший розвиток європейського мислення; формувати вміння аналізувати й порівнювати такі найпомітніші явища, як картезіанство, раціоналістичні системи Спінози і Ляйбніца, британський емпіризм, Просвітництво.

Зміст дисципліни “Філософія Нового часу і епохи Просвітництва” розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців зазначеної спеціальності, норм та традицій вищої університетської освіти, а також профілю освітньо-професійної програми.

Навчальний контент:

Годи ни (лек. /сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
Змістовий модуль 1. Формування основних напрямків філософії Нового часу			
2 / 2	Тема 1. Соціально-історичні та теоретичні чинники формування філософії Нового часу	Вміти пояснити предмет та визначити місце Нової (модерної) філософії в загальному розвитку західноєвропейської філософії. З'ясувати генеалогію її провідної тематики, відмінність від попередніх парадигм філософування. Знати особливості соціально-економічного та культурного розвитку в країнах Європи в XVI-XVIII ст., причини і зміст наукової революції і її вплив на формування сциентистської світоглядної орієнтації та специфіку відношення гносеологічних позицій «емпіризм – раціоналізм».	Питання, обговорення дискусії, тести
2 / 2	Тема 2. Філософія Френсіса Бейкона	Знати життя і творчість Френсіса Бейкона, основні твори, ставлення до попередньої філософської традиції. Дослідити укладання ним доктрини нової філософії, обґрунтування вимоги великого відновлення наук і його плану, формулювання проблеми досягнення достовірного знання. Знати основні положення вчення Френсіса Бейкона про ідоли (примари) Розуму та його типологію. З'ясувати специфіку бейконіанського методу і особливості нової індукції («Новий Органон»). Розкрити зміст сциентистської утопії у «Новій Атлантиді».	Питання, обговорення, презентація самостійного дослідження
4 / 6	Тема 3. Філософія Рене Декарта і виникнення новочасної метафізики	Знати основні віхи життя і творчості Рене Декарта, соціально-культурний контекст, в якому формувалася його особистість. З'ясувати теоретичні джерела філософії Р. Декарта: радикальне переосмислення аристотелізму, скептицизм. Дослідити наукові досягнення і відкриття Р. Декарта: математика, фізика і її філософські підстави, значення космологічної гіпотези, нова концепція науки. Знати першу концепцію методу («Правила для керування розумом»): уважність, прозирання, дедукція, енумерація. Дослідити предметну, цільову і методологічну переорієнтацію філософії, методичний сумнів як шлях у метафізику і як універсальний гносеологічний принцип. Розкрити зміст метафізики «Медитацій про першу філософію», засадничого положення: «ego cogito ergo sum». Орієнтуватися у важливих проблемах і концепціях філософії Р. Декарта: матеріальної і духовної субстанції та їх атрибутів, відмінності і єдності душі і тіла, розрізнення res і substantia,	Питання, обговорення, дискусії, есе

		концепції <i>res cogitans</i> , душевного життя і моралі.	
1 / 1	Тема 4. Доля Декартових ідей. Оказіоналізм і «посткартезіанство»	Знати суть полеміки навколо «Медитацій про першу філософію» (Т. Гоббс, П.Гассенді, А. Арно, Г.В.Ляйбніц). Ознайомитися з основними положеннями атомістичної теорії П.Гассенді. З'ясувати вплив вчення Р.Декарта на подальший розвиток філософії: картезіанство у ХУІІ ст.(оказіоналізм Клауберга, А. Гейнлікса та Н Мольбранша), містичну перспективу в картезіанстві. Дослідити картезіанство в наступній історії філософії.	Питання, обговорення, тести
1 / 1	Тема 5. Філософія Томаса Гоббса	З'ясувати культурно-історичні і теоретичні витоки філософії Т. Гоббса, трактування ним предмета і задач філософії, співвідношення природного і штучного як її основної проблеми. Розкрити зміст полеміки Т. Гоббса з Р.Декартом. Ознайомитися з основними працями Т.Гоббса і його варіантом розвитку нової філософії: вченням про тіло (принципом « <i>verum-factum</i> »), основними положеннями методології і метафізики, знаковою концепцією мови. Дослідити заснування Т.Гоббсом політичної науки і виклад її положень у роботі «Левіафан»: поняття «людської природи»; проблема війни і миру; егоїстична природа людини і проблема її свободи; вчення про суспільство і державу; феномен влади; теорія природного права і суспільної угоди; влада правителя і «природні закони».	Питання, дискусії, тести
2 / 2	Тема 6. Методологічний раціоналізм і релігійна філософія Блеза Паскаля	Знати життєвий шлях Б.Паскаля, наукові, філософські і релігійні витоки його світогляду. Вміти аналізувати основні положення «філософії серця» Б.Паскаля: безсилля розуму перед нескінченністю, поняття актуальної та потенційної нескінченності, антиномічність людської природи, «велич» і «ницість» людини, образ «мислячої очеретини», співвідношення розуму і серця в людському житті. Визначити екзистенційний пафос філософії Б.Паскаля, роль релігії в розв'язанні суперечностей людського існування. Знати основні положення вчення Паскаля про Бога: поняття особистого Бога, шляхи до нього, критику деїзму, опозицію раціоналістичному богослов'ю, «аргумент-парі».	Питання дискусії, презентація самостійного дослідження
2 / 2	Тема 7. Філософія Бенедіктуса де Спінози	Дослідити головні впливи на формування світогляду Бенедіктуса де Спінози. Знати основні положення його філософської системи: дедуктивно-геометричний метод, поняття субстанції; субстанція як « <i>causa sui</i> »; атрибути і модуси субстанції; статус субстанції у відношенні до Бога: монізм-пантеїзм; людина як складний модус; свобода як пізнана необхідність. Обґрунтувати натуралізм спінозівського пантеїзму. Вміти здійснити виклад змісту «Етики» Б. Спінози.	Питання, дискусії, творче завдання, тести

		Дослідити основні проблеми етики Б. Спінози: обґрунтування моралі, етичний ідеал, сенс «Amor Dei intellectualis».	

Змістовий модуль 2. Розвиток філософії Нового часу і доби Просвітництва.

2 / 2	Тема 8. Плюралістична метафізика Готфріда Вільгельма Ляйбніца.	Знати життєвий шлях, інтелектуальне оточення, природничо-наукову і громадську діяльність Ляйбніца, його провідні філософські твори: «Міркування про знання, істину та ідеї», «Дискурсія про метафізику» «Нова система взаємодій субстанцій у Природі...», «Теодицея», «Монадологія». Вміти аналізувати основні положення плюралістичної метафізики Ляйбніца: поняття «монади» як «субстанційної форми», ієрархії монад, перцепції і аперцепції, монади-Бога; Бога як безумовної причини походження речей світу; принципу «заздалегідь встановленої гармонії»; вчення про простір і час; проблему свободи та теодицеї, концепцію «найкращого з усіх можливих світів» і принципи його організації.	Питання, дискусії, творче завдання
2 / 2	Тема 9. Емпірична гносеологія Дж. Локка	Дослідити філософські, соціальні та природничо-наукові передумови формування філософії Дж. Локка як одного з творців європейського емпіризму і лібералізму. Вміти відтворити основні положення критики ним раціоналістичної теорії вроджених ідей. Розкрити особливості емпіризму та сенсуалізму Дж. Локка: здібності людського розуму як підстави будь-якої науки; зовнішній та внутрішній досвід і співвідношення між ними; свідомість як <i>tabula rasa</i> , поняття простої і складної ідеї; вчення про первинні і вторинні якості; проблема достовірного знання; види знання та їх оцінка. З'ясувати непослідовність сенсуалізму та емпіризму в філософії Дж. Локка, її суперечності. Знати соціально-філософські та суспільно-політичні погляди Дж. Локка, зміст основних положень його теорії природного права і суспільної угоди: держави як гаранта захисту прав, теорії розподілу влади.	Питання, дискусії, презентація самостійного дослідження
2 / 2	Тема 10. Філософія Джорджа Берклі	Дослідити філософські та релігійні витоки вчення Д. Берклі, відтворити логіку критики ним сенсуалістичної гносеології Дж. Локка. Розкрити проблему існування зовнішнього світу («Досвід нової точки зору»). Знати основні положення філософії Д. Берклі: вчення про первинні та вторинні якості, про ідеї як джерело знань і неможливість виходу за їх межі, репрезентативну теорію абстракцій, критику поняття «матерія» як боротьбу з атеїзмом (іматеріалізм), поняття речей як ілюзій нашого пізнання. Вміти пояснити кредо: « <i>Esse est percipi</i> » і доведення існування Бога.	Питання, обговорення, тести
2 / 2	Тема 11.	Обґрунтувати несубстанційні підстави філософії Д.	Питання,

	Філософія Девіда Г'юма	Юма. Знати його погляди про задачі «істинної метафізики». Дослідити: проблему скептицизму і агностицизму Д.Юма («Дослідження про людське пізнання»), проблему джерел і меж пізнання, «Ментальну географію» Д.Юма, психологізм теорії пізнання Юма, вчення про афекти, афекти і емоції, структура досвіду, вчення про асоціації ідей, концепцію утворення загальних понять, проблему матеріальної і духовної субстанції. Знати вирішення Юмом проблеми причинності та її складових частини, обґрунтування причинності вірою, новий погляд на людську природу («Трактат про людську природу», питання про «тотожність особистості»). Окреслити основні положення етики Д. Юма: критика раціоналізму в етиці, дескриптивна етика, автономія моралі, проблема «суб'єкта морального порядку». Сформулювати кептичний парадокс Д. Юма.	обговорення тестів
2 / 4	Тема 12. Філософія французького Просвітництва	Дати загальну характеристику епохи. Охарактеризувати Просвітницьку програму перетворення свідомості і дійсності на засадах розуму: утвердження культу розуму, критика релігії і права. Визначити своєрідність національних просвітницьких стратегій, соціальні і ідейні передумови філософії Просвітництва. Дослідити особливості французького Просвітництва і його відомих представників: Вольтера (деїзм й етична теорія, критика "кращого із можливих світів" Г. В. Ляйбніца), Ж.-Ж. Руссо (соціально-політичні і педагогічні погляди) французьких матеріалістів XVIII ст. (Ж.О. Ламетрі, Д. Дідро, Ж. Л. Д'Аламбер, К.А. Гельвецій, П.А. Гольбах, Е.Б. Кондільяк).	Питання, дискусії, тести
2 / 2	Тема 13. Філософія англійського Просвітництва	Дослідити англійське Просвітництво, його основні риси, напрямки: етичне та моральні вчення (А. Е. Купер, Е. Шефтсбері, Б.Мандевіль, Ф. Гатчесон, Д. Батлер, А. Сміт), естетику (Ф. Хатчесон, Б.Мандевіль), натуралістичний і матеріалістичний напрям (Дж. Толанд, А. Коллінз, Д. Гартлі, Д. Прістлі), деїстичний напрям (Е. Герберт, С. Кларк), "шотландську школу "common sense" (Т. Рід, Р. Прайс), реалізм Т.Ріда.	Питання обговорення тестів
2 / 2	Тема 14. Філософія німецького Просвітництва	Визначити метод раціонального аналізу як відмітну рису німецького Просвітництва. «Енциклопедія знання» Х. Вольфа. Показати значення основних ідей німецького Просвітництва: естетичних поглядів О.Г. Баумгартена, Г.Е. Лессінга. М. Мендельсона, теорії соціально-релігійної терпимості. Знати думки І. Кант про Просвітництво.	Усні відповіді, дискусії

Формування загальних та фахових компетентностей

<i>Індекс в матриці ОНП</i>	<i>Програмні компетентності</i>
	<i>Загальні компетентності</i>
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 2	Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями та інноваційними технологіями.
ЗК 3	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 4	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 5	Здатність до проведення аналітичних і наукових досліджень на відповідному рівні.
ЗК 7	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 10	Здатність до самоорганізації та автономної роботи.
ЗК 13	Здатність креативно мислити та генерувати нові ідеї.
	<i>Спеціальні (фахові , предметні) компетентності (ФК)</i>
ФК1	Усвідомлення сенсу філософії, її дисциплінарного розмаїття та місця в системі культури, її методологічної основи для аналітичної діяльності.
ФК 2	Здатність виокремлювати специфіку філософського знання та змістові відмінності філософії від інших форм мислення.
ФК 3	Здатність використовувати у професійній діяльності знання про розвиток основних ідей, учень та напрямків суспільних дисциплін.
ФК 5	Здатність аналізувати сучасні філософські та суспільно-політичні й економічні проблеми та вчення.
ФК 6	Здатність здійснювати інтелектуальну, логіко-мисленнєву діяльність, спрямовану на вирішення практичних завдань.
ФК 7	Здатність викладати міркування послідовно, логічно, систематично й аргументовано та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.
ФК 8	Здатність оперувати філософською і конкретно-науковою термінологією для розв'язання професійних завдань.
ФК 9	Здатність застосовувати в аналітичній діяльності філософські та конкретно-наукові методи і підходи.
ФК 10	Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної, економічної, та загальнонаукової проблематики.
ФК 11	Здатність застосовувати в аналітичній діяльності знання про засади, розвиток і сучасний стан наукового та гуманітарного знання.
ФК 12	Здатність дотримуватися в професійній діяльності норм інтелектуальної доброчесності, професійної етики та культури.
ФК 13	Здатність брати участь у наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії та суспільних наук.
ФК 14	Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу,

	відкритості й толерантності; вміння обирати ефективну стратегію комунікативної поведінки та спілкування у процесі професійної діяльності.
ФК16	Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати аналітичне дослідження з елементами наукової новизни та практичної значущості у різних галузях суспільного життя.
	<i>Програмні результати навчання</i>
ПРН 1	Розуміти сенс філософії та суспільних наук, їх місце в системі культури.
ПРН 2	Розуміти розмаїття та специфіку філософських та суспільних дисциплін, знати філософську та конкретно-наукову термінологію.
ПРН 3	Знати основні етапи, напрямки в історії світової і вітчизняної філософії та інших суспільних галузей.
ПРН 4	Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної, загальногуманітарної та суспільної проблематики.
ПРН 5	Спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.
ПРН 6	Знати основні напрями, тенденції, проблематику сучасної філософії та суспільних наук.
ПРН 7	Розуміти сучасну наукову картину світу, її основні проблеми та суперечності.
ПРН 8	Оперувати основними філософськими, економічними, соціологічними, політичними методами і підходами, розуміти етико-практичну значущість філософського та соціально-гуманітарного знання у здійсненні аналітичної діяльності
ПРН 9	Мати навички написання філософських текстів, проведення політичних, соціально-економічних та наукових досліджень.
ПРН 10	Мати навички реферування, систематизованого огляду і порівняльного аналізу філософської, суспільствознавчої й загальнонаукової літератури та уміння роботи з документами різних видів.
ПРН 11	Вміти аналізувати міркування, різні види інформації, факти, статистичні дані, робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки, прогнози та надавати рекомендації.
ПРН 12	Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано; використовувати технології ефективного спілкування і раціональної поведінки у професійній комунікації.
ПРН 13	Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.
ПРН 15	Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності і вирішення можливих конфліктних ситуацій та вміння планувати, організовувати й аналізувати міжособистісну взаємодію у процесі професійної комунікації.
ПРН 18	Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури і електронних баз та критично аналізувати, класифікувати, систематизувати й інтерпретувати її.

Література

1. Баумейстер А. Вступ до філософських студій або Інтелектуальні подорожі до країни філософії: навч. посіб. К.: Інститут обдарованої дитини НАПН України.. 2017. 238 с.
2. Вольтер. Кандід: філософські повісті. Переклад з французької: Валер'ян Підмогильний за редакцією Миколи Терещенка; Передмова та примітки: Ярема Кравець. К.: Інститут літератури імені Тараса Шевченка НАН України; Харків: Фоліо. 2011. 410 с.
3. Гельвецій К.А. Про людину, її розумові здібності та її виховання Пер. з франц. В. Підмогильний. К.: Основи. 1994. 416 с.
4. Гусев В.І. Західна філософія нового часу XVII–XVIII ст.: Підручник для студ. філософ. факульт. вищих закл. освіти. – 2–ге вид., стереотип. К.: Либідь. 2000. 368 с.
5. Г'юм Девід. Трактат про людську природу: Спроба запровадження експериментального методу міркувань про об'єкти моралі/ За ред. та з передм. Е.К.Мосснера; З англ. пер. П.Насада.. Київ : Всесвіт. 2003. 552 с.
6. Декарт Р. Метафізичні твори. Харків: Фоліо. 2020. 219 с.
7. Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей / Наукові керівники проекту Б. Кассен, К. Сігов ; Пер. з франц. Т. 1-4. Київ: Дух і літера. 2009-2016. (Відповідні статті). URL:https://web.archive.org/web/20170110164346/http://shron.chtyvo.org.ua/Cassin_Barbara/Yevropeyskyi_slovnyk_filosofii_t1.pdf.
8. Історія філософії: В 3-х т. / В.Татаркевич / Пер. з пол. Львів: Свічадо. 1997-1999.
9. Історія філософії: Підручник / за ред. В. Ярошовця. К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2010. 927 с.
10. Кант І. Відповідь на питання Що таке Просвітництво? Ел. Доступ: <https://vpered.wordpress.com/2019/07/04/kant-erklarung/> або http://budclub.ru/w/worotnikow_m_g/kant_aufklaerung.shtml
11. Кунцман П., Буркард Ф.-П., Відман Ф. Філософія: dtv-атлас. Київ: Знання-Прес. 2002. 270 с.
12. Кушаков Ю. В. Нариси історії німецької філософії Нового часу: Навчальний посібник. . К: Центр навчальної літератури. 2006. 572 с.
13. Ляйбніц, Г.В. (2013). Монадологія. *Sententiae*, 28(1), С. 151-177. Електронний доступ: <https://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae/article/view/265/250>.
14. «Медитації» Декарта у дзеркалі сучасних тлумачень: Жан-Марі Бейсад, Жан-Люк Марйон, Кім Сан Он-Ван-Кун / Пер. з фр. і лат. Уклад О. Хома. 2-е вид., випр. та доповн. Київ: Дух і Літера, 2021. 432 с.
15. Нагель Т. Что все это значит? Очень краткое введение в философию. Пер. с англ. А. Толстова. М.: Идея-Пресс, 2001. 84 с.
16. Петрушенко В.Л. Філософія: Навч. посібн. для студ. вищих закл. освіти III – IV рівнів акред. Львів: Новий світ. 2012. 647 с.
17. Паскаль Блез Думки /Пер з фр. А.Попаді, О.Хоми. Київ: Дух і літера.2009. 704 с. (Фрагменти).
18. Реале Д., Антисери Дж. Западная философия от истоков до наших дней / В 4-х т. Т. 3. От Возрождения до Канта / В переводе и под редакцией С. А. Мальцевой. С-Петербург: Пневма, 2002, 880 с.
19. Руссо, Жан-Жак. Про суспільну угоду, або принципи політичного права / Пер. з фр. та ком. О. Хома. К: Port-Royal, 2001. 349 с.
20. Рьод Вольфганг. Шлях філософії: з XVII по XIX століття. К.: Дух і літера. 2009. 388 с.
21. Сілаєва Т.О. Філософія: Курс лекцій. Тернопіль: СМП Астон, 2008. 216с.
22. Секундант С.Г. Эпистемология Лейбница в ее нормативно-критических основаниях. Одесса : Печатный дом. 2013. 554 с.
23. Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна. К: Основи. 1998. 333 с.
24. Спиноза Б. Богословско-политический трактат. Харьков: Фолио, 2001. 656 с.
25. Спіноза Бенедикт. Етика. Мультимедійне видавництво Стрельбицького, 2015.

26. Філософія: Практикум. Частина 1 / Л.Р. Кондратюк, Г.А. Поперечна, О.А. Розумович / За заг. ред. Г.А. Поперечної. 2-е вид., випр. та доповн. Тернопіль . 2021. 250 с.
27. Філософія: Хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. /за ред. Акад. НАН України Л.В. Губерського. – 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2012. 621 с.
28. Фюрст Марія, Тринкс Юрген. Філософія / пер з нім Вахтанга Кебуладзе. Дух і літера. 2018. 544 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. http://filosof.historic.ru/books/c0033_1.shtml
2. <http://www.platonanet.org.ua>
3. <http://www.philosophypages.com>
4. <http://plato.stanford.edu>
5. <http://www.ethicscenter.ru/>
6. <http://www.cfainstitute.org/ethics/codes/ethics/pages/index.aspx>
7. <https://media.ls.urfu.ru/182/1063/2114>

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика оцінювання. Враховується сума балів поточного контролю: 1 модуль - 40 балів, 2 модуль - 40, підсумкового контролю тестування (іспит): 20 балів. При цьому враховується присутність на заняттях та активність студента під час занять; недопустимість пропусків та запізень на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття з метою, не пов'язаною з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання завдань.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-7) усне опитування, тести, завдання	35
Модуль 2 (теми 5-9) усне опитування, тести, завдання	40
Есе (теми 1-7)	5
Екзамен (теми 1-15) – тести, завдання	20

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Бали	Оцінка за національною шкалою
A	90-100	відмінно
B	85-89	добре
C	75-84	добре

D	65-74	задовільно
E	60-64	задовільно
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Пререквізити курсу

Ефективність засвоєння змісту дисципліни значно підвищиться, якщо студент попередньо опанував такі дисципліни як: «Філософська пропедевтика», «Антична філософія», «Філософія Середньовіччя і Відродження».

Формат дисципліни:

Формат дисципліни змішаний (blended): до очного навчання додається електронний супровід дисципліни в системі Moodle. Blended Learning – викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами дистанційного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, інтерактивні елементи, онлайн-консультування тощо.